

Annales de l'école libre des sciences politiques, recueil trimestriel nr. 2. 15 avril 1893.

E folyóirat, melynek munkatársai sorában Boutmy, Say Leon, Louis Renault, Albert Sorel, Vandal stb. neveit látjuk, ez évi második számában Taine emlékének szentelt rövid és meleg visszaemlékezés után *Borgeaud* tanulmányát közli «Az amerikai Egyesült-Államok alkotmányának megalakításáról és revisiójáról». A Washington elnöklete alatti foederalis conventben 1787-ben kidolgozott constitutio első ízben emelte egy nagy modern állam alaptörvényévé az antik világ axiomáját: «Lex est quod populus jubet atque constituit». Nem többé-kevésbé formai szerződésről volt itt már szó, mint a többi alkotmányok nagy részében, hanem egy egyetlen souverain akarattól eredő legmagasabb törvényről. Figyelmeztet Borgeaud arra, hogy az Egyesült-Államok alkotmányának foederativ jellege csakis másodrendű czímen és ideiglenes alakban foglal magában contractualis elemet

A foederalis szövetség alkotása a souverain nép jóváhagyása alá terjesztett mind a tizenhárom egyesült államban. Nem volt egyetlen és együttes szavazat, hisz az amerikai nép a maga egészében nem létezett még. Az Egyesült-Államok alkotmányát a rendkívüli törvényhozói gyülekezetek egymást követő szervezete állapította meg, melynek tagjai teljhatalommal felruházva közepén álltak az «assemblée primaire»-ek és a képviseleti testületek közt. Azokhoz a választói gyülekezetekhez lehetett ezeket leginkább hasonlítani, melyeket néhány évvel később az 1791-iki francia alkotmány hozott létre.

Nagyon világosan és szabatosan fejezi ezt ki Amerika egyik leghírvesebb jogásza, John Marshall, a főtörvényszék elnöke, egy híres decisiója indokolásában. «Az Egyesült-Államok alkotmányát — úgymond — nem az államok, mint souverain testületek alkották és építették meg, hanem határozottan és kifejezetten az *Egyesült-Államok népe*». Az amerikai demokrátiát tárgyaló európai írók még ma is legtöbbször abba a hibába esnek, hogy csak az Egyesült-Államok szövetségi alkotmányát tartják szem előtt s figyelmen kívül hagyják a külön államok particularis intézményeit. Mentségökre szolgál ugyan, hogy e hibát maguk az amerikaiak sem kerülhették ki, a kik egy század óta egész buzgalmutat kizárólag a foederalis államjog történetének és commentálásának szentelték, s csak újabban kezdték meg helyi alkot-

mányaiknak is rendszeres tanulmányozását. Ez állapot hátrányait a politikai tudomány nem egy mestere fölismerte, így a francia Boutmy, az angol Bryce. Nem volt nehéz kimutatniok, hogy tulajdonképen maguk az egyes államok intézményei képezik itt azt az organismust, melynek a szövetséges alkotmány csupán betetőzése, s hogy az amerikai democratia szelleme nem is érthető meg azon kereteken kívül, melyek között fejlődése történt.

Kiindulva ebből a szempontból, Borgeaud hosszabban fejtegeti az egyes államok alkotmányát a forradalmi korszak alatt, a hartfordi (1818.), portlandi (1819.), bostoni (1820), albany-i (1821.) conventiculumokat, az alkotmányt előkészítő plebiscitum elfogadását New-York állam által stb. Mindezekben a fejleményeken végig kíséri az amerikai alkotmányrendszernek azt az alap gondolatát, mely az alkotmánynak a souverain nép által való megteremtésében találta kifejezését.

A legfőbb hatalom ez actusa csak a végső döntésre, csak egy törvényterv szentesítésére vonatkozik, a melynek kidolgozása különben rendszerint vagy a rendes törvényhozást, vagy pedig az e feladatra külön kijelölt törvényhozói gyülekezetet illeti. Utóbbi esetben azt az előzetes kérdést, hogy vajjon alkalmoszerű-e ily gyűlés összehívása, szintén népszavazat dönti el. Az alkotmány módosításának e második módja különösen teljes revisio esetén lép érvénybe. Ez az a közönséges mód, melyhez mindig folyamodhatnak, még mikor nem szabja is elő az alkotmány articulusa. Példa rá New-York állam törvényhozása, mely 1845-ben, habár a törvény semmi formalis intézkedése föl nem hatalmazta rá, plebiscitumot provocált annak eldöntésére, hogy vajjon a választók testülete óhajtja-e egy alkotmányszervező gyűlés egybehívását. Egyike ez az Egyesült-Államok nem írott közjogi törvényeinek.

Max Leclerc, az École «Lauréat»-ja, ki ennek megbizásából hosszabb tanulmányútát tett Angliában, melynek gyümölcse most van sajtó alatt, fölöttébb érdekes mutatóanyagokat közöl készülő művéből «Az angol köztisztviselőkről és államférfiakról». Annál inkább alkalmas a figyelmet megragadni az angol közéletnek ez a rendkívül jellemző oldala, mivel tudvalevő dolog, hogy Angliában egész a legújabb időkig, 1855-ig a közhivatalok betöltése körül semmi törvény vagy törvényes szabály nem intézkedett. Minden ítisztviselő kénye-kedve szerint tölthette be az ügykörébe eső állásokat, legfeljebb némi nélkülözhetlen elemi ismereteket

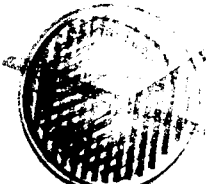
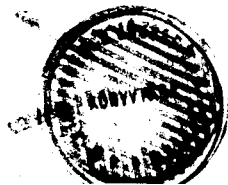
kivántak meg a jelölttől. Innen azok az érdekes életpályák, melyekből annyit mutathat fel az angol közélet minden ága, s melyek közül néhányat Leclerc egy külön fejezetben érint. A hírneves Canningok például a múlt század végén szerény irlandi családból eredtek és nem egészen egy század lefolyása alatt három Canning szerzett nemességet, egy közülök miniszterelnök lett. Éppen ilyen fényes pályát futott be India egykori kormányzója, Henry Bartle Edward Frère is.

E biographiai bevezetés után Leclerc az állami szolgálat mai rendszerét ismerteti jellemző vonásokban. Tudvalevő, hogy Angliában a központi kormányzat minden ágát egy állandó titkár vagy altitkár vezeti, ki administratív tisztviselő, s egy államtitkár vagy altitkár, a ki politikai személy s a hatalmon levő párt érdekeit képviseli. A közhivatalok betöltése reformja fölött kifejtett hosszas és elkeseredett viták után végre a kérdés elvileg el lett döntve 1855. május 21-én, a mikor egy miniszteri rendelet értelmében bizottság alakult a tisztviselőjelöltek képességeinek megvizsgálására. De csak 1870-ben lépett életbe a nyílt pályázat — open competition — a közszolgálat legtöbb ágára nézve, kivételével azoknak a hivataloknak, melyekre a korona közvetlen kinevezési joga maradt fentartva, vagy pedig az illető közkormányzati körök főnökeinek kijelölése.

Az 1870. június 4-iki államtanácsi rendelet a közhivatalokat két osztályba sorozta, s mindegyikre külön pályázatot és programot állapított meg. Az első, magasabb tisztségek elérhetése magasabb qualificatiohoz lett kötve, a másodrangúaknál megelégedtek egyszerűbb vizsgálattal. De ez új rendszer nem oszlatthatott el minden anomaliát, s ezért számos enquête-ozás után újabb reformokkal igyekeztek pótolni a hiányokat 1876-és 1886-ban.

A pályázat útján betöltött állomások száma aránylag csekély s a fizetés kezdetben 250 font sterling, mely a pálya végén 1000 fontig, sőt még magasabbra emelkedhetik. Az előléptetések nem a szolgálattidő, hanem érdem szerint (upon merit, non according seniority) szoktak történni.

A mi azokat a hivatalokat illeti, melyekre az illetékes körök kinevezése a döntő, ide tartoznak a földművelési felügyelők, a British Museum segéd-tisztjei, az alsóház hivatalnokai, a közoktatási felügyelők, gyár-felügyelők, követségi titkárok, alconsulok.

Utóbbi állások betöltésénél megtörténik, hogy a külügyi hivatal az oxfordi vagy cambridgei egyetem tanári karához fordul alkalmas jelöltek ajánlása végett.

A diplomatiiai szolgálatban a megkivántató kor 20—26 év; a megkivánt ismeretek nem túlságosak. Orthographia, írás, latin grammatika, valami jó latin auctor fordítása és etymologiai fejtegetése, a számtan négy elemi művelete és a tizedes törtek, Euklides első könyve és földrajz. De annál több szak- és nyelvismeretet követelnek, mint pl. francia grammatika és folyékony francia társalgás, francia levelezés mindennapi dolgokról; a németből ugyanaz, kivéve a levelezést. Továbbá angol alkotmánytörténet, Európa és az Egyesült-Államok politikai története 1815-től 1860-ig, különösen a főbb nemzetközi szerződésekkel, azután nemzetgazdaságtan, Smith Ádám és Mill. Nem a legutolsó kellék végül, hogy a jelölt «a vizsga folyamán értelmességének általános jeleit adja különösen azáltal, hogy egy általa vagy előtte egyszerűen elolvasott cikk lényeges pontjait gyorsan fogja fel».

Más igények vannak a consuli pályával szemben. Ehhez 25 évtől 50 évig lehet jelentkezni. A program rövid. Angol fogalmazás, francia írás és beszéd, továbbá azon kikötőhely nyelvének értése, hol a jelölt székelni fog, tehát a német Észak-Európában, a spanyol vagy portugál Spanyolország, Portugál, Marocco, Dél-Amerika- vagy Közép-Amerikában, az olasz Olaszország-, Török- és Görögország-, Egyiptomban s a Fekete- és Középtenger vidékén; az orosz Odessában. Tengeri és kereskedelmi jog, számtan. A végső kelet consulainak külön vizsgatárgyuk van.

E szerint minden consulnak szükség először is francziául tudni, aztán annak a népnek nyelvén, melynek kebelében élni fog. Mert az angol consulok azon állásra képezik ki magukat, melyeken szolgálni hivatvák. Világért sem jutna eszébe az angol külügyi hivatalnak, hogy egy jó ügynöke, ki hasznos szolgálato-
kat tesz pl. Jokohamában, ugyanolyan hasznos lehessen Tangerben, vagy hogy valakit Bostonba helyezzenek át, a ki tíz évig szolgált a keleten. Azt nem kívánják tőlük, hogy apróra tudják a harminczéves háború történetét, vagy a kucsuk-kajnardzsi-i békekötés pontozatait, csak azt, hogy gyakorlati emberek legyenek.

Külön tárgyalja Leclerc az indiai szolgálatot, mely egyetlen a maga nemében, mert 950 hivatalnokát, a kik több mint 100

milliónyi lakosságú birodalom felett kormányoznak, az angol társadalom igazi elite-jéből sorozzák.

Igaz, hogy az indiai kormány hivatalnokainak egészen kivételes előnyöket nyújt: hatalmat, dicsőséget, nagy és dús fizetést, jelentékeny nyugdíjat; de aztán viszont elsőrendű physikai és erkölcsi tulajdonságokat követel tőlük. India jövőbeli kormányzóinak teljes physikai épséggel kell bírniok, hogy ellentállhassanak a földkerekség egyik leggyilkolóbb klimájának. Ehhez képest egy állandó jury, mely kiszolgált indiai tisztviselőkbből áll s alaposan ismeri az indiai ügyeket, van megbizva a feladattal, hogy előkészítse a pályázatokat s személyes érintkezésből ismerje meg a jelölteket. A pályázatnak három fázisa van: fölvételi vizsga, mely csak általános tárgyakra vonatkozik, próbaidő (probation), mely két évig tart, s végleges vizsga, mely a próbaidő alatt tanulmányozott specialis tárgyakat öleli fel. Ez egész idő alatt a vizsgáló biztosok állandó megfigyelés alatt tartják a jelölt testi, erkölcsi és szellemi tulajdonságait.

Anglia szerencsésen ellent tudott állani annak az áramlatnak, hogy a fizetések leszállításával a közhatalok számát növelje; ellenkezőleg, a fizetések emelésével, de egyszerűen nagyobb és jobb munka igényével, sikerült korlátoznia a jelentkezők számát. Innen van, hogy míg Franciaországban, a szajnai praefecturának a különböző szolgálati ágakban megürült állásokat és a jelentkezők számát feltüntető évi hivatalos összehasonlító táblázatai szerint, a kínálat és kereslet közötti arány oly nagy, hogy kerek számban 1500 megürült hivatalra 46.000 pályázó és 12 segédhivatalnoki helyre 3126 pályázó akad, addig Angliában az egy állásra pályázók száma nem haladja meg a 4-et, 5-öt.

Legérdekesebb része Leclerc tanulmányának az, melyben Anglia államférfiairól emlékezik meg. E század eleje óta Angliában sohasem szűnt meg a közhatalom egy bizonyos elite, a whig és tory nagy családok aristokrátiájának kezei közt lenni, kik saját ivadékaikat és pártfogoltjaikat tolták előre maguk helyett. Ez az aristokratia mindenről saját maga rendelkezett, mindenhatóságában képes volt a gyermeket bölcsőjéből kiragadni és magas állásokkal elhalmozni. Az ember semmi sem lehetett egy párt protectiója nélkül, s a párt viszonzásul pártfogásáért, hűséges és odaadó szolgálatot követelt. Így Burke-t pályája kezdetén Rockingham lord ajándékozta meg üléssel a parlamentben. Pitt

a hatalmas Lowther-ek árnyékában növekedett. Canning a portlandi herczegnek köszönhette szerencsését, Gladstone pedig egy befolyásos whig családtól nyerte első mandatumát.

A «public school»-ok legrégebbe, a londoni parlamenthez közel fekvő Westminster School emberemlékezet óta birt azzal a kiváltsággal, hogy tanítványai csoportosan jelen lehettek a parlament ülésein, s mikor ezelőtt harmincz évvel arról volt szó, hogy az iskolát vidékre helyezték át, az ezt ellenzők főfő argumentuma éppen az volt, hogy a «Westminster boy»-ok elvesztenék az alkalmat parlamenti kiképzésükre.

Ugyanezt a czélt tartotta szem előtt az eton-i «vitatársaság» (Debating Society), melyben Gladstone is első parlamenti gyakorlatát szerezte. Wordsworth st-andrews-i püspök ekkép emlékszik meg följegyzéseiben a nagy angol premier ifjúkori szerepléséről: «Mult héten a kormány politikája fölött nagy vitánk volt, mely három este egymásután kötötte le érdeklődésünket. Ime a fiatal Knatchbull által előterjesztett napirend szövege. «A gyűlés abban a véleményben van, hogy a kormány képtelen az ország ügyeinek intézésére.» Ezt a napirendet Lincoln gróf (Newcastle herczeg, későbbi minisiterelnök) védelmezte, továbbá T. Bruce, Elgan lord fia, s végül bizonyos Gladstone, ki a legfényesebb beszéd után, melyet valaha vitatársaságunk hallott, következő indítványt terjesztette elő: «A kormány eszélytelenül gondolt ki és vakmerően foganatosított egy rendszabályt, mely nem csupán a kormányforma megváltoztatásával fenyeget, de az ország társadalmi alapjának megingatásával is, s azok terveinek nyújt bátoritást, kiknek ugyanazon czéljaik vannak mindenütt a civilisált világon.» Az indítványt 94 szóval 38 ellen elfogadták. Megjegyezzük, hogy a híres Reform-bill kárhóztatásáról volt szó, s Gladstone akkor erős conservatív érzelmeket vallott.

Ma a feudális várak eltűntek, a választókerületek többé nem képezik néhány hatalmas dynastia tulajdonát. De a gazdagság vagy legalább a jólét mégis csaknem nélkülözhetetlen föltétele a politikai pályán való előhaladásnak. Nincs is az alsóház tagjai közt egyetlenegy szegény sem; a munkás képviselőket is választóik vagy az iparkamarák fizetik, s még ha Labouchere javaslatát, a képviselőknek adandó napidíjakról, megszavazzák is, sok ideig nem lesz angol képviselő, ki azt igénybe vegye. A parlament még mindig egy elite, a gazdagság és tehetség elite-je

kezei közt van. A gazdagság saját lábán járhat, de a tehetség nem. Nagybirtokosok, gazdag kereskedők, nagyiparosok, ügyvédek, kiknek évi jövedelme meghaladja a 3000 font sterlinget, független vagyonos urak — ezek alkotják a főleletet. 1874 és 1880-ban a választó közönség Anglia leggazdagabb férfiaiát küldte a parlamentbe, s a két kamara bizalmából alakult kormány is mind nagy vagyonú emberekből állott.

Mindamellett a tehetség tisztelete is épp oly nagy, mint valaha Fox idejében. A «public school»-ok még mindig a parlament pepinière-jei. A mai növendékek is épp oly élénk részt vesznek a «School Magazin»-ok szerkesztésében és a «Debating Society»-k vitáiban, mint Gladstone ifjúkorában. A hagyományos nevelés prestige-e nem szenvedett a demokratia győzelmes előnyomulása által. A parlamentnek 1888-ban választott tagjai közül több mint egyharmad, azaz 137 került ki Oxfordból vagy Cambridgeből, mintegy 200 nevedett «public school»-okban, valami 100 jött Etonból s több mint 50 Harrow-ból. Egy elnyert egyetemi fokozat az egész életen át tartó kitüntetés marad. A lapok sohasem mulasztják el a parlamenti tagok életiratai közzétételénél fölemlíteni, ki melyik iskolában nevelkedett, mely fokozatokat nyert el, nekrológjaikban nem felejtik el szónoki és irodalmi sikereik mellett athletai diadalaikat sem. Brightról például fölemlíték, hogy teljes életén át szenvedélyesen halászott, Fawcetről, hogy haláláig nagy kedvelője volt a teszgyakorlatnak, Sheerbrooke-ról, hogy gyöngye szemei már iskolás korában akadályozták társai játékaiban résztvenni, Gladstoneról, hogy fát vág stb.

A mostani és a megelőző cabinet fejei közül mindkettő, Salisbury csak úgy, mint Gladstone, akadémiai kitüntetéseknek voltak részesei. Az előbbi az oxfordi «Alt Souls» fellowja s ismeretesek fényes polemiái a «Saturday Review»-ben s dolgozatai a «Quarterly»-ben. A mi Gladstonet illeti, ő az oxfordi Christ Church növendéke volt s 1831-ben kettős kitüntetést nyert. Egész életén át foglalatoskodott Homérral s tanulmányozta a theologia kérdéseit. Cabinetjének tagjai közül sir William Harcourt Cambridgeben adta elő a nemzetközi jogot 1864-től 1887-ig, James Bryce az oxfordi római jogi tanszék tanára, Trevalyan, Campbell, Morey stb. kitüntetett tudorok.

«A parlamenti bíróságok és az 1880. május 3-iki belga törvény» (Les enquêtes parlementaires et la loi belge du 3 mai

1880) a czíme *E. Payen* dolgozatának, melyet szintén e füzetben találunk. Belgium e téren is, mint annyi máson, megelőzte a többi államokat a törvényalkotásban, s az 1880. május 3-iki törvény szerint mindkét kamara önmaga által vagy kebeléből választott bizottság által gyakorolja az alkotmány 10-ik articulusa által biztosított birói functiót. A bizottságot viszont vagy az egész kamara választja, vagy pedig a háznagyi hivatal nevezi ki, mely utóbbi módozatot Payen jobbnak véli, mert biztosítja a bizottságban a kisebbség képviselését.

A 3-ik cikk 2-ik pontja megszabja, hogy a bizottság megindítja a vizsgálatot, érintése nélkül a kamara tagjai azon jogának, hogy annak folyamán részt vehessenek. Azok az ülések, melyekben tanúkat vagy szakértőket hallgatnak ki, nyilvánosak, hacsak a bizottság mást nem határoz. Ez a paragraphus élénk vitát hívott ki; némelyek nem akarták azt bevenni, mivel — úgy mondták — e jog kétségbevonhatlan, s kinyilatkoztatása csak gyöngitené hatályát s alárendelné a törvényhozói hatalom két tényezője beleegyezésének. Mások azt a kérdést is fölvetették, hogy nem volna-e jó a nyilvánosságot kiterjeszteni a közönségre is. Ezt a kiterjesztést azonban nem fogadták el azzal az indokolással, hogy a bizottság nem törvényszék, határozatai csak előkészítők és a kamara határozatának vetvék alája; hogy tehát inkább van helye a vizsgálóbírói intézménnyel való összehasonlításnak, melynél szintén nem létezik nyilvánosság.

Ámde például Franciaországban még ez a korlátolt nyilvánosság sem létezik, és azok a képviselők, kik nem tagjai a bizottságnak, nem vehetnek részt tárgyalásain sem, legalább politikai ügyeknél, a választási ügyekben is csupán az albizottságok ülései nyilvánosak.

Az ülések nyilvánosságának kérdésével még egy fontosabb kérdés is összefügg, az t. i., hogy megengedendő-e a megválasztott képviselőnek, kinek mandatumuma meg van támadva, hogy jelen lehessen a bizottság ülésein? Az 1880-iki törvény erre nézve semmi rendelkezést nem tartalmaz, de nincs kétség benne, az előmunkálatokból kitűnőleg, hogy itt a törvény nem szándékozik több jogot adni a mandatumában megtámadott senatornak vagy képviselőnek, mint harmadik személynek. Viszont a mi a választást megtámadó ellenfelet illeti, neki sincsenek különös jogai.

A 4-ik szakasz a kamarát, illetőleg a bizottságot és annak elnökét a bűnvádi eljárásban a vizsgálóbírónak biztosított hatáskörrel ruházta fel; mindazáltal fentartva maradt a kamarának az a joga, hogy valahányszor vizsgálatot rendel el, e hatáskört megszoríthassa. Ez volt az egyetlen elvi mérséklése a vizsgálóbírói jogkörrel való teljes azonosításnak, habár az osztály javasolta, hogy a bizottság ne eszközölhessen házkutatásokat, ne foglalhasson le okiratokat és levelezéseket, csak ha azt a kamara vagy a bizottság $\frac{3}{4}$ -nyi szótöbbséggel elrendeli.

Az 5-ik szakasz az iránt intézkedik, hogy az idézések bírói úton történjenek, a kamara elnöke vagy a bizottság elnöke megkeresésére; a megjelenésre kitűzött határidő legalább két nap legyen, rendkívüli sürgősség esetén kívül.

Tárgyalás során minden sértés vagy erőszak a büntető-törvénykönyv azon rendelkezései szerint toroltatik meg, melyek a hatóságok és országgyűlési tagok elleni erőszak elkövetéséről szólnak. Meg kell azonban jegyezni, hogy e rendelkezések nemcsak a bizottság tagjait védik, hanem azokat a kamarai tagokat is, kik az üléseken jelen vannak. Az igazságügyminister ellenkező véleménye daczára ezzel akarták őket ellenőrző hivatásuk teljesítésére buzdítani.

Tovább menve, az 1880-iki törvény kötelezi a tanúkat, tolmácsokat és szakértőket, hogy a bizottság kérdéseire feleljenek. Az eskütétel a bíróságok előtt érvényes formula szerint történik, a hamis tanúság és a hamis vallomás a 9-ik szakasz szerint elég magas büntetésben részesül. A különbség az, hogy büntető ügyekben a hamis tanuzás csak a tárgyalás befejezésével nyer bevégezést, addig szabad a tanúnak visszavonni vallomását; polgári ügyben a hamis tanuzás a vallomásnak ünnepélyes megerősítésével követetik el; ellenben a jelen törvény szerint a hamis tanuzás be van végezve, mihelyt a tanú kijelenti, hogy megmarad vallomása mellett. Ha a tanú újból kihallgattatik, a hamis tanuzást csak utolsó vallomásához való ragaszkodásával követi el. Minde delictumokat nem a bizottság bírálja el, hanem csak átteszi a jegyzőkönyveket az államügyészséghez a 10-ik szakasz értelmében.

A 11-ik szakasz a költségekről rendelkezik, melyeket a polgári ügyekre fennálló elvek szerint szabályoz, holott az 1865-iki tervezet a bűnügyi költségeket vette irányadónak. A 12-ik szakasz

a vizsgálatból eredő költségeket az azt elrendelő kamara terhére rója. Végre a 13-ik és utolsó cikk, mely az eredeti tervezetben nem létezett s a parlament indítványára vétetett fel, így hangzik: «A bizottság hatásköre megszűnik azon esetben, ha a vizsgálatot elrendelő kamara feloszlatatik». Tudni kell itt, hogy Belgiumban a senatus épp úgy feloszlatható, mint a kamara, valamint egyik kamara is a másik nélkül. Ezt az indítványt egyhangúlag elfogadták, nem úgy azonban egy másik indítványt, mely ekkép szólt: «A bizottság hatásköre felfüggesztetik és tárgyalása megszakad, ha az ülészak véget ér, vagy ha az üléseket a király elnapolja.» Ezzel szemben az igazságügyminister egy ellenmódosítványt terjesztett elő, mely el is fogadtatott, s melynek értelmében: «A bizottság működését felfüggeszti az ülészak bezárása, hacsak a kamara máskép nem határoz». Franciaországban, egészen ellenkezőleg, a parlamenti gyakorlat megadja a bizottságoknak a jogot, hogy üléseiket folytathassák a kamara elnapolása esetén is.

Elég sajtóságosan, a fentebb vázolt belga törvény hallgat arról, hogy vajjon a bizottság tartozik-e közölni a bíróságokkal az általa beszerzett okiratokat, vagy az előtte tett tanuvallomásokat. Abban is hiányos a törvény, hogy nem dönti el, vajjon van-e joga a bizottságnak bekérni az igazságszolgáltatástól a vizsgálati adatok közlését. Mindkét kérdés természetesen felettebb fontos a gyakorlat szempontjából.

—†—

* * *

Archives de l'anthropologie criminelle, de criminologie et de psychologie normale et pathologique. 1890. 15 juillet Nr. 46.

A beceses folyóirat, melytől megszoktunk úttörő eszméket hallani a sociologia és psychologia terén, hosszabb tanulmányt kezd el *Gauckler*-től a büntetésről és a büntetőjog funkciójáról, sociologiai szempontból. («De la peine et de la fonction du droit pénal, au point de vue sociologique.») Az alábbiakban főbb vonásaiban kíséрни akarjuk *Gauckler* eszmemenetét, melylyel a büntető politikát egy új és érdekes oldalról kíséرli megvilágítani.